

Mødet den 5te December.

Herr Etatsraad, Professor *C. Molbeck* forelæste: »Bemærkninger over de gamle *danske Folkeviser*, deres nationale Art og Charakter, og deres Forhold til den danske Digtekonst«.*)

I Konstens og Kunstværkernes Betragtning maa man skielne imellem en *philosophisk*, eller reen *æsthetisk*, og en *historisk* Synsmaade; den sidste er saa langt fra at være overflødig, at al dybere aandelig Beskuelse eller Nydelse af ethvert Værk af Konsten meer eller mindre forudsætter en historisk Betragtning, eller Resultaterne af en saadan. Ogsaa i vor egen nyere Poesie kunne vi gjøre den Erfaring, at dens Opvaagnen til fuld Bevidsthed for noget over et halvhundrede Aar siden, og den store Virkning, som *Oehenschlägers* tidligere Digterværker udøvede hos Nationen, paa Sproget, og i den danske poetiske Konstspære, nu allerede er et *historisk Faktum*, der tilhører en forsvunden Slægt, og som vi ikke fuldkommen forstaae eller giennemskue, uden Oplysning baade om daværende Forhold, og om vor Poesies tidligere Forhold og Skikkelse. Endogsaa for at kunne fatte og bedømme *Oehenschläger* selv, overskue Gangen i hans Digtervirken, og bedømme hans Værker i det forskellige Stadium af denne, behøve vi en bevidst Stræben ud af det Nærværende, en historisk Virken og Reflexion, som her anvendes for at tilegne os danske Digterværker, med hvis Frembringelse vi endnu paa en Maade ere samtidige. Dette bliver endnu langt mere nødvendigt, naar vi gaae længere tilbage i Tiden, paa hiin Side af det 18de Aarhundredes Grændse-

*) Da denne Afhandling andensteds bliver trykt, meddeles her et sammentrængt Udtog af dens Indhold.

skiel; thi næsten Alt, hvad der ligger bag ved dette, og er tidligere end den Hoved-Epoke i vor Poesie, som dannes ved denne Grændse, kunne vi saa at sige kun opfatte historisk. — Naar vi nu overhovedet saaledes ville betragte og sammenligne hvad vi besidde som Eiendom i vor poetiske Literatur, da komme vi omsider altid tilbage dertil, at det egentlig national-danske Element i Sprog og Poesie maa beholde den høieste Værdi for os, da det er dette, hvorpaa vor hele Intelligents, vor aandelige Tilværelse, vor Konstnydelse er bygget, og hvorved den i Fremtiden vil leve og trives ved egne Kræfter. Det *Nationale* har ogsaa sin Betydning i Poesien ved Siden af den almindelige Konstcharakter, som er tilfælles for al Digtekonst. Denne deeltager overalt, hvor den udvikler sig i forædlet Skikkelse, i den Idealitet og det Skønhedspræg, som fremtræder synligt eller anskueligt i ethvert Værk af Konsten; men Poesien bryder sig tillige i forskellige Straaler, i alle de forskellige nyere Sprog og Nationaliteter; og det særdeles i Europa, hvor paa en Maade ethvert Folk har og har haft sin særegne poetiske Sprogcharakter og Sprogudvikling. Det er netop i *Sprogets Konst*, eller Digtekonsten, hvori den uopløselige Forbindelse imellem Sprog og Nationalitet, imellem Folkets og Tungemaalets Charakter og Eiendommelighed, fremtræder stærkest og mest levende; og dette bliver saa meget mere forstaaeligt, da Sproget, der paa en Maade selv er en Kunst allerede inden det anvendes af den poetiske Kunstner, og et Organ, som Millioner have tilfælles med Digteren, tillige er mere *national-individuelt*, end alle de øvrige Konsternes Midler eller Formbetingelser. Ved det gjensidige Forhold, som Sproget fordrer hos den Givende og Modtagende, hos den skabende Digter og den nydende Læser, ved den lige store Fortrolighed hos begge med det Sprog, som Digtet tilhører, hvis det som Konstværk skal giøre sin fulde Virkning, konstrueres den litteraire Nationalitet og den poetiske Individualitet hos ethvert Folk med eget Sprog og egen Sprogdannelse.

En saadan besidde vi ogsaa hos os selv; men netop ved at underkaste den en nøiere historisk Betragtning, ved Siden af det æsthetiske Studium af danske Digterværker og deres Forhold til fremmede, ville vi snart komme til den Opdagelse, at vort Fædrelands Literatur, vor hele Sprogudvikling i Poesie og i en dannet Prosa, hører til de *sildigste* i Europa. Det er ikke i fjerne Tiders dunkle, eller endnu ikke opklarede Egne, hvor vi skulle forske efter den danske Poesies Oprindelse og tidlige Ungdom. Det er ikke paa en rig, endnu ikke konstformet national Middelalders-Literatur at vor nyere Digtekonst umiddelbart er bygget ved en eiendommelig national Konst-Charakter, saaledes som hos Syd-Europas Folkefærd. Af Poesiens tre Hovedformer: *Folkeedigtningen* eller Natur-Poesien, den *lærde* Poesie, og den egentlige *Konstpoesie*, er det kun den første, der kan siges at være gammel og oprindelig i Danmark. Ikke desmindre staaer den danske Folkepoesie i et langt mindre synligt, stadigen virkende og vedligeholdt Forhold til vor nyere Digtekonst, end dette har fundet Sted i andre europæiske Lande. Vi have et mærkværdigt Beviis herpaa, — ikke allene i det 16de og 17de Aarhundredes danske Rimere; men endnu fra det 18de Aarhundredes Slutning. Lige indtil *Ewald* er der saa at sige ikke mindste Spor til nogen Indvirkning af de gamle Folkeviser, som man dog allerede for 200 Aar siden havde udgivet i trykte Samlinger. Ja *Ewald* selv, den første alvorligt begeistrede Digter, som Danmark eiede, var ikke opfostret ved den danske Folkepoesie, ikke udelukkende begeistret ved Nordens Myther og Gudelære, som han dog kiendte og anvendte paa sin Maade. Hans fortræffeligste lyriske Digte, endogsaa den uforlignelige *første* Romance, der blev digtet i det danske Sprog, har intet Slægtskab med Kæmpeviserne; de herlige, med Sølvtoner og dyb Malmklang lydende Arier og Tercetter i Balders Død, ere udrundne af en Digteraand, der var indfødt *Dansk*, men ikke det, som man, efter *Oehlenschlägers* Tid, har kaldt *nordisk*. Denne indfødte Danskhed i Poesien og Digtersproget vedvarede indtil

Slutningen af det 18de Aarhundrede; den blussede op i en stærk, men ikke altid reen og ægte Lue, hos *Baggesen*, for med ham saa at sige at slukkes. Den vendte sig mod en, for os næsten uddød Sprogverden, hvor Nordens nyere Tungemaal have deres Kilder, men ikke deres Strømløb — imod en ved mange Aarhundreders dybe Kløft fra os fiernet nordisk Fortid. En *ny* Poesie opblomstrede rig og frodig i Danmark; men vi havde en Tid lang havt en anden, hvis Sprogtone var naturlig og hiemlig hos os. Vi maatte lære af *Oehlenschläger* at beundre vort danske Tungemaals Kraft og Bøielighed, da det iførtes en ved sin antiknordiske Charakter næsten fremmed Dragt.

Dette lader sig for en Deel forklare af den danske Poesies *sildige* Oprindelse, tildeels ogsaa af dens Forhold til den *tydske*, hvis Gang og Udvikling den fra det 16de Aarhundrede, eller fra Kirke-Reformationen, lige til Slutningen af det 18de, temmelig stadig har fulgt. Omtrent i Midten af det 18de Aarhundrede, eller efter Holberg, begyndte man vel hos os, baade i Vers og Prosa, at nærme sig *franske* Mønstre, baade ved Oversættelse og Efterligning; og den alexandrinske Versart var i Danmark langt ældre, eller egentlig ført i Brug af *Arrebo*. Efter Stiftelsen af Selskabet for de skønne Videnskaber begyndte ogsaa en Nærmelse til Englands Poesie og Literatur, som dog i sin Virkning kun blev en kort Overgang; og i begge Forhold havde vi ligeledes havt de Tydske til Forgængere. *Oprindeligt* for Danmark var det komiske Element, der fremtraadte mest glimrende, og saa at sige culminerende i *Holberg*; hvorved er at mærke, at baade *han* og *Wessel*, en ikke frugtbar, men udmærket og i Sprogformen meget correct Comiker, vare Normænd. — Ville vi, udenfor det 18de Aarhundredes *comiske*, og den med *Ewald* hegyndte *alvorlige* danske Poesie, søge noget af ældre og oprindelig national Digtning i Danmark; da have vi egentlig kun vore gamle *Folkesange*. Disse fremtræde ved umiddelbart Udspring af Folkets Samfund og Masse, uden at det, ifølge deres Beskaffenhed og Egenheder, er mueligt

med Bestemthed at sige, hvilken eller hvilke Folkeclasser de skyldte deres første Oprindelse. Kun saameget lader sig med Vished sige: de ere hverken først digtede og siungne af Individer blandt Middelalderens *Geistlighed*, eller blandt *Borgere* i Kiøbstæderne. Tillige maa bemærkes, at saavidt man hidtil har været istand til at efterforske disse Folkevisers egentlige Fædreland og Gangen i deres Udbredelse, da have de vel havt et Hiem i alle tre nordiske Lande; men i hvilket Land dette Hiem var tidligst og ældst, vil det neppe lykkes Nogen at kunne tydeligt paavise. Det er fornemmelig i den allerseneste Tid, at det ved mærkværdige Opdagelser af Hr. *M. B. Landstad* er blevet fuldstændigen lagt for Dagen, at man ogsaa i *Norge*, navnlig i *Telemarken*, fra ældgamle Tider allene ved mundtlig Tradition har bevaret episk-lyriske Sange eller Ballader, af samme Art, Beskaffenhed og Form, som de, der i Danmark og Sverrige have været bekiendte i en Række af Aarhundreder, og hos os have været samlede og opskrevne i det mindste fra Midten af det 16de Seculum, og et Udvalg af 100 Viser, ved *A. Sørensen Vedel* bekiendtgjort ved Trykken allerede 1591. Disse gammel-norske Viser, hvoraf nu en betydelig og vigtig Samling siden 1853 ved Hr. *Landstad* er udgivet i Trykken, ere dels særegne for Norge, dels overeensstemmende med danske og svenske; ja for en Deel, som det tydeligt viser sig, i sildigere Tider indbragte fra Danmark og omdannede eller oversatte i det norske Almue-Sprog. Ligeledes har det fra A. 1780-90 (ved *Svaboe's* haandskrevne Optegnelser) været bekiendt, at lignende, men dog i mange Dele meget eiendommelige Oldtids-Sange (*Qvæder*) have været bevarede paa *Færøerne*, og der, tilligemed deres Melodier, efter ældgammel Skik, anvendte til at synges ved Indbyggernes eiendommelige og nationale Dands, ved Gilder og selskabelige Sammenkomster. — Saameget mere paafaldende er det, at man ikke paa *Island*, den gamle nordiske Skialdesangs og Sagnfortællings rette Fosterhiem, har havt saadanne Folkesange og Ballader, som kunde ganske svare til, eller ansees

som de ældste Typer eller Mønstre for de norske, danske eller svenske Folkeviser fra Middelalderen. De sildigere islandske Qvæder, eller »*Rimur*«, ere derimod enten et Slags Efterligning i Form og Versmaal af danske Kæmpeviser og Ballader, eller ligefrem Oversættelser af saadanne.

At vore danske Folkeviser derimod staae i et poetisk Slægtskabsforhold til de gammel-engelske og de sydschtske Ballader, har længe, ogsaa i disses Fædreland, været bekiendt. Men det maa derhos bemærkes, 'at Liigheden indskrænker sig især til Formen og Visernes episke Tone og Foredrag; hvorimod Stoffet er ganske nationalt, og skiondt enkelte engelske eller skotske Viser behandle det samme, eller et lignende Thema, finder man ingen, der kunde kaldes ligefrem Variation eller Bearbejdelse af det selvsamme Indhold eller episke Stof, som tilhörer en vis enkelt dansk Folkeviser. Slægtskabet imellem disse og den engelske og skotske Folkesang er en *Affinitet*, der formodentlig deels skyldes det gamle Stammeslægtskab imellem Angelsaxer og Jyder; deels de sildigere, længe vedvarende Indvandring fra Danmark og Norge til Nord-England og Skotland. Men denne Affinitet er ikke, saaledes som hos de tre nordiske Nationer, gaaet over til giensidigt Laan eller Benyttelse af det samme Æmne, behandlet i den samme, eller en kiendeligt identisk Visedigtning. Med andre Ord: den gamle nordiske Folkepoesie har til en vis Grad *aandelig* og *poetisk Slægtlighed* med den engelske, men intet *Fællesskab* i Visernes individuelle Skikkelser. — Et saadant gammelt Fællesskab imellem danske, norske og svenske Viser er derimod aldeles afgjort og utvivlsomt, og dette er det netop, som altid i mange Tilfælde vil gjøre det umueligt, i endeel meget vanskeligt, at afgjøre i hvilket af de tre Riger en gammel Folkeviser først skulde være digtet. Der gives imidlertid enkelte, baade *danske* og *svenske* Viser (f. Ex. historiske), hvis Fædreland med Sikkerhed, eller stor Sandsynlighed og Bestemthed kan angives; og det samme vil vel være Tilfældet med adskillige af de *norske*, som ere eller

ville blive opdagede. Hvad de sidste angaae, da bør det ikke lades ubemærket, at saadanne, der staae i et Fællesforhold til danske, som allerede længe have været bekiendte af skriftlige Optegnelser, eller disses Udgivelse, i Norge som oftest forefindes i en *ældre*, mere original og poetisk Form, end de tilsvarende danske Viser, hvilke jævnlig have faaet Tilsætninger, eller ere udvidede i en bredere prosaisk Udførlighed.

At søge det første Udspring til vore Folkeviser anderledes, end ved at betragte dem i deres umiddelbare Nationalitet, i deres *poetiske Charakter* og i *Sprogformen*, vil saaledes næsten være forgieves; og hvad den sidste angaaer, da maae vi tage Sproget, som det er, nemlig som en Form, der, naar det kommer høiest, ikke er ældre end *Midten af det 16de Aarhundrede*; men med saadanne Levninger af forældede og nu aldeles ubekiendte Ord og Udtryk, der vise hen til tidligere Aarhundreder, og til Visernes Overgang ved bestandig mundtlig Tradition til nyere Former. Derved er det netop, at vore gamle Viser have bevaret deres uindskrænkede Forstaaelighed, deres Slægtskab med vort nærværende Tungemaal, deres lettere Modtagelighed for sildigere Slægter i det Land, hvor de ere opstaaede. *Folkeviserne* tilhøre os, vort Sprog og vor nationale Poesia *umiddelbart*, uden Mellemløbet af Fortolkning og Apparater, uden noget Studium af et gammelt Stammesprogs for den nærværende Tid fremmede, tildeels uforstaaelige Ord og ubekiendte Ordbøininger. Dette Stammesprog maae vi lære og tilegne os, omtrent med samme Umage og Arbeide, som et fremmedt; ja med vel saa stor Vanskelighed som den, vi f. Ex. have ved at lære det engelske, eller det nedertyske Sprog. Men de gamle Viser, hvori Sprogformen i to til tre Aarhundreders Følge efterhaanden har forynget sig, indtil Traditionen standse i det 16de og 17de Aarhundrede, tiltale os endnu med vort Modersmaals hiemlige og fortrolige Toner. Det synes, som Følgen heraf maatte have været, at disse nationale Viser, der vare udbredte blandt Folket overalt i Landet, og tidligere end

hos de fleste andre europæiske Nationer vare optegnede og udgivne i trykte Samlinger, maatte ligesaa tidligt have yttret Indflydelse paa Sprog og Digtekonst, og være gaaede *levende* over i vor nyere Poesie. Men dette var aldeles ikke Tilfældet. Endnu meget længe efter *A. Vedel*, deres første Udgiver, kiendte vore danske Rimere intet til Folkeviserne; eller skrev i det mindste, som om de aldrig havde kiendt dem. *Reenberg*, der imod Slutningen af 17de Aarhundrede klagede over at man i hans Tid glemte og begyndte at ringeagte Viserne, var i sine i øvrigt ret flydende Vers prosaisk-trivial eller smagløs-scurril; og *P. Syv*, der forøgede *A. Vedels* hundrede Viser til det dobbelte Antal, holdt sig saa langt fra dem, som mueligt, i sine stive, aandløse, efter antike Former og Rhythmer fremtvungne Vers. Vi maa gaae ned til Slutningen af det attende Aarhundrede, eller egentlig lige til *Oehlenschläger*, inden vi forefinde en virkelig og productiv Indflydelse af de gamle Viser paa den nyere danske Digtekunsts Aand, Sprogform og øvrige Skikkelse. I den Henseende er det fornemmelig de nationale romantiske Ballader, hvori et mythisk eller eventyrligt Stof behandles (Trolddom, Elverfolk, Giengangere, Runefortryllelse, o. d.), som baade hos *Oehlenschläger* og andre Digtere af hans Skole have yttret denne Indflydelse i en betydende Grad; og man kan vel ogsaa sige, at den mythisk-romantiske Classe af vore Folkeviser bør sættes øverst, naar man vil veie dem efter deres poetiske Stof og Virkning. I en anden Afdeling, de egentlig saakaldte »*Kæmpeviser*«, er Poesien som oftest overvældet af det materielle Gigantiske, eller af en grotesk Eventyrlighed, der mangler det Tiltrækkende i den heroiske Simplicitet, og bliver til en grov Travestering af Nordens gamle mythiske og heroiske Sange. Man kan hverken stille dem ved Siden af Eddasangene, eller af det tyske »*Nibelungen Lied*«, eller andre gamle Digtinger, med hvilke Kæmpeviserne i Stoffet ere beslægtede. I de sidste kan det Poetiske egentlig kun søges i saadanne enkelte Vers, hvor Sprogets nationale Kraft yttrede sig ægte og oprin-

delig; deres øvrige Betydning eller Værdi er mere historisk, end æsthetisk.

Vil man nu i øvrigt antage det som rimeligt, at Stoffet, som disse saakaldte »Kæmpeviser« behandle, oprindeligen er kommet til Norden sydfra, eller fra Tydskland: saa kunne vi dog derved ikke forklare disse, og mindre endnu de øvrige Classer af vore Visers Oprindelighed eller historiske Udspring. Deres rhythmiske Forhold og Omqvæd, ligesom Melodierne, har meget, som er eiendommeligt for Norden; eller, naar vi ville søge Slægtlighed hos andre Nationer, da findes den langt før hos *Skotter* og *Englændere*, end i Tydskland. Naar dertil lægges, at Folkeviserne heller ikke kunne ansees, hverken som umiddelbart udsprungne af Nordens *ældste* Digtninger, eller som en Affødning af den norske og islandske *Skialdesang* i nogen af dens Skikkelser: saa vil man ikke let komme videre eller dybere i at efterforske vore nationale Balladers Oprindelse (hvori der overhovedet hos ethvert Folk altid ligger noget skiult og hemmeligt), end til det Resultat: at de tilhøre den christelige og ridderlige Middelalder i en uvis Periode, neppe høiere op i Tiden end det 12te til 13de Aarhundrede; og at Visedigtningen er fortsat omtrent til Slutningen af det 15de; uden at man vil være i Stand til at føre noget Beviis for, hvilken af de tre nordiske Nationer man skulde ansee for den første, hvor den Folkepoesie, der er bleven fælles for dem alle tre, *tidligst* er oprunden. For saa vidt som det synes afgjort, at der i Balladernes Stof, Indhold og Charakter kun er ganske lidt tilbage fra Hedenskabet i Norden, eller fra dets mythiske og heroiske Tid, hvorimod i det mindste en Indvirkning eller Efterklang af Riddertiden og Riddervæsenet lader sig tilsyne i de allerfleste af vore Folkeviser, med deres hele Fremstilling af en Herrestand og et Herreliv i Danmark og det øvrige Norden, hvis Farver ere poetisk forstærkede, ved Siden af stor Raahed og Usædelighed: saa bliver det herved saa meget mere rimeligt, at de befrugtende Spirer til denne vor Folkepoesie maa søges, ikke i Norge eller Island,

men enten i *Tydskland* — hvorfra da den tidligste Overgang maatte have været til Danmark — eller i *England*, dersom det lod sig antage, at den hele poetiske Folkeskat af nordiske Kæmpeviser, Ballader og Ridderviser havde havt et tidligere Hiem i *Norge*, end i de to andre Riger. Man kommer saaledes neppe paa nogen af disse Veie videre, end til den Tilstaaelse: at »Spørgsmaalet om hvorledes de danske og svenske Folkesange ere opstaaede maa vi lade ganske ubesvaret.«*)

Ikke mindre vanskeligt og usikkert er det at ville afgjøre, i hvilken af de to Folkeclasser, Adel eller Almue, man bør søge de oprindelige Sangere eller Digtere af vore Ballader. Man har i den seneste Tid villet slutte fra Visernes Stof og Localitet, fra Herrestandens Familieliv, Levemaade og Sysler paa Ridderborgene, som de fortrinligen eller saa at sige udelukkende skildre, at de ikke kunde være digtede af andre, end Adelsmænd. Derimod lader sig sige, at det maatte synes besynderligt, om det hele Billede af Grumhed, Vildhed og Usædelighed i Familierne, der uden mindste Skiul lægges for Dagen i de Optrin og Tildragelser, som Sangene berette, skulde være besiungne af Visedigtere, der hørte til den samme Stand. Naar vi saaledes betragte Forholdene til Qvindekønnet, hvor Letfærdighed, Ukydskhed, Forførelse, Jomfruran og Voldtægt idelig forekomme: da er det næsten aldrig Piger eller Qvinder af ringe eller ufrie Stand, men altid adelige Fruer og Jomfruer, hvorom der handles og fortælles**). Den naive episke Tone, som

*) Versuch einer geschichtlichen Charakteristik der Volkslieder germanischer Nationen, von *Talvj.* 1840. S. 340.

***) En Undtagelse herfra er bl. a. Visen LXIII i Nyerups Udg. II. S. 46, om *Ebbe Galt*, der voldtog Bondens Hustru „i Rosens Lund“, og siden begik Vold og Drab i Bondens Gaard, hvorover Bonden klager hos Kongen, og Ridderen maa bøde med Livet. Foruden at det er tydeligt nok, at denne Vise ikke kan være digtet i *Herrestanden*: saa er den ogsaa derved mærkelig, at den lader *Bondestanden* fremtræde baade i Anseelse og i en Forfatning og Velstand, hvori Bonden ikke giver Ridderen meget efter.

overhovedet tilhører Balladerne, udelukker vel enhver ethisk Reflexion, og Følelsen er et Element, som den nordiske Folkesanger næsten ganske overlod Tilhørerne selv at medbringe eller indlægge i Visen. Men det er dermed ikke sagt, at der kastes noget Slør over Raaheden, eller at Forbrydelsen stilles i i et mildere Lys; og vi maae uvilkaarligen tænke os, hvor forargeligt og krænkende det maatte have været for den stolte og mægtige Adel, at see Ridderes Kiærlighedshandeler eller Familie-skandale udbredt blandt Folket i Balladeform *ved Medlemmer af Herrestanden selv*. Heller ikke er det hidtil faldet Nogen ind, at de engelske og skotske Ballader, der, om ikke just i Sædernes Skildring, saa dog i visse Træk af den poetiske Charakter, og den ydre Form, have mange Liigheder med vore gamle Folkeviser, skulde være udgaaede fra ridderlige Sangere. Denne Forestilling har man saa meget mindre dannet sig om Folkepoesien i disse Lande, da det er historisk bekiendt, at baade i England og Skotland har man havt en egen Classe af vandrende Balladesangere (*Minstrels*), hvis Spor kunne følges fra det 13de lige ned til det 16de Aarhundrede. Det er ingenlunde umueligt, at ligesom Island og Norge have havt deres Sagnfortællere eller Sagnmænd og Skialde, kan der i Danmark til en vis Tid have været egne Visedigtere, som mueligen tildeels [have hørt til de saakaldte »*Legere*», eller Spillemænd. Levninger af en saadan Folkeklasse blandt Almuen var endnu til her i Landet i Slutningen af det attende Aarhundrede; endskiøndt det vel ikke var af dette Slags omvankende »Markedssangere«, at man paa den Tid hørte de gamle Folkeviser synges.

Ligesom det maa forekomme usandsynligt, at Riddere eller Adelsmænd havde digtet de Viser, hvori Billedet af deres egne Sæder, Adfærd og huuslige Forhold er saa langt fra at være til deres Hæder og Berømmelse: saaledes kan man ikke let tænke sig, at den overdrevne Glands, Herlighed og Pragt, hvormed Herrelivet paa Borgene fremtræder i Viserne, skulde være det tillagt af disse Herresæders Eiere og Beboere. Dette Slags

poetiske Udsmykkelse kan altid langt snarere udgaae fra Personer, der staae udenfor Skuepladsen, end fra de Handlende selv. — Det er tillige en ganske urigtig og uhistorisk Fremstilling af Folkevisernes Skiebne, at de tidligt og længe kun vare kiendte og siungne paa Borgene af disses adelige Beboere; eller at kun disse, som den Tids Kiærne af Folket, maatte have været i Stand til at digte dem. Afstanden i aandelig Cultur var i hine Tider ikke saa stor imellem Ridderen og Almuesmanden, som den længere hen blev; Ridderen, der i det 13de og 14de Aarhundrede ligesaa lidt kunde læse eller skrive, som Bonden, kan i det Hele ikke antages at have havt større Evne end denne til at blive Folkesanger; og Viserne ere ikke, som Nogle ville tænke sig, udelukkende bevarede ved Tradition paa Adelen Herregaarde, indtil man der begyndte at opskrive dem. De have længe været *hele Folkets* og alle Stænders Eiendom; vil man antage nogen Stand, i hvilken de, før Skrivekonsten i Mordersmaalet blev mere almindelig, vare mest udbredte, eller hvor baade Viserne og deres Melodier vare mest kiendte: da har dette snarere været Landalmuen, end Adelen. Men det kunde naturligviis i første Halvdeel af det 16de Aarhundrede ikke være Bønder, eller deres Koner og Døttre, som begyndte at opskrive deres Folkesange i Visebøger. Dette er noget, som ikke engang er faldet dem ind efterat ordentlige Landsbyskoler kom i Gang; ja det var maadelig nok bestilt med adelige Fruers og Jomfruers Skrift i det 16de Aarhundrede. I dettes første Halvdeel synes Skikken at være opkommen, at særdeles slige Damer lagde sig efter at samle Viser og Sange, baade *danske* og *tydske*, gamle og nyere, og at opskrive, eller lade dem ved Andre efterhaanden indskrive i dertil indrettede Böger. Dette er vore *Haandskrifter af Folkeviserne*; og det maa bemærkes, at der gives kun faa af disse, hvis Indhold er indskrænket til *gamle* Sange allene; ligesom en stor Mængde mere eller mindre slette, ufuldstændige eller forvanskede Visetexter i saadanne Böger bære umiskiendeligt Præg af at være en umiddelbar Opfatning af Visens mundtlige Reci-

tation. — Naar vi samle og overveie alt dette, vil det falde klart i Øinene, hvor usandsynlig og ugrundet den endnu idelig gientagne Hypothese er: at Folkeviserne, opstaaede paa Herregaardene, og digtede af Adelige, i lang Tid giemtes ved Tradition i denne Stand, indtil man i det 16de Aarhundrede lærte at opskrive dem; og at de først, da man ikke mere vilde synge dem i Fruerstuen, vandrede ned i Borgestuen, og derfra ud paa Landet, for at synges af Bønderpiger.

Man har ogsaa om vore Folkevisers Natur og Beskaffenhed og om deres indvortes eller poetiske Værd havt ligesaa besynderlige og uhiemlede Forestillinger, som om deres Oprindelse og deres historiske Forhold. Det er især eensidig og overdreven Nationalitetsfølelse, eller individuel Forkiærlighed, opstaaet ved personlig Interesse og langvarig Sysselsættelse med vore eneste Reliquier fra Middelalderen, som vi dog uheldigviis kun have i afslebne og nyere Skikkelser, der hos Nogle har fremkaldt en stærk Tilbøielighed til, om ikke altid at overvurdere det *Gode* og *Bedste*, saa dog til at sætte det i lige Linie med det *Maadelige* og *Slette*. Det er en vrang Forestilling, at tænke sig alle Frembringelser af Folkedigtning og Naturpoesie af lige æsthetisk Værd og Betydning; og det er denne Forestilling, som man f. Ex. i Tydskland og Frankrige skylder Udgivelsen, uden strengere forstandigt Valg, af en voxende Mængde af Riimværker fra den tidligere og senere Middelalder, hvoraf en ikke liden Deel uden alt Tab kunde være overladt til Bevaring i Bibliothekernes Haandskrifter. — Naar man ogsaa i den hele Masse af gammeldanske Folkeviser har villet finde en mageløs Skat af Forfædrenes Herlighed og Ypperlighed i hine Aarhundreder af Middelalderen; naar man tillægger dem, at de give os »et ellers uopnaaeligt Indblik i Folkets ydre Levevilkaar, idets *hele aandelige Udvikling* og indre Liv, i dets Følelse, Tankegang, Ideekreds og *sædelige Anskuelse*«: da feiler man ved et Overmaal af den nationale Erkiendelse og Vurdering af dansk Folkepoesie, som man til en vis Tid var nær ved at bortlægge. Der findes

i de forskellige Classer af Folkesangene, men dog især i *Rid-derviserne*, Bevise nok paa, at Naturdigtningen er samme Vilkaar underkastet, som Konstpoesien: det Ægte, Oprindelige og i eiendommelig Værdi Uforgængelige, taber sig med Tiden, eller forringes ved en alt for stor Lethed i Gientagelsen og Efterligningen.

Saa lidt som vi derfor kunne sige, at *alle* gamle Folkeviser have lige *poetisk* Værd, eller i lige Grad kunne fortjene den Opmærksomhed, at bekendtgjøres og aftrykkes efter *alle* Haandskrifters, tildeels slette og forvanskede Visetexter: saa maae vi ligefuldt erindre, »at *Poesie*, *Sprog* og *Historie* have hver sin Deel i Visernes Indhold.« Naar Udbyttet paa enhvers Lod ikke altid er lige rigt, eller ofte kan være ringe nok fra det poetiske Synspunkt: saa bliver dog Sprogets oprindelige Nationalitet, og Folkevisernes Virkning paa vor Poesie, Egenskaber, der altid ville give dem historisk og sproglig Interesse og Betydning i vor Literatur. Denne deres Indflydelse paa den nyere danske Digtekunst maa imidlertid ogsaa opfattes i sit rette Lys; og ligesom den kan siges, i det Hele at have naaet sit Maal og udtømt sin naturlige Virkning paa vor *nyere Poesie* og paa Digtersproget: saaledes maa det ikke glemmes, at »begge have deres egen Horizont, deres egen Himmel og Jord, som Digteren hverken kan undvære, eller ganske forlade«; og at om de gamle Folkeviser endnu kunne have en vis befrugtende Kraft, »saa ligger denne allermindst i Halmen og Avnerne af Visernes for længe siden biergede Høst.«

Selskabet valgte Herr Inspecteur ved Møntcabinetet, Prof. Dr. *L. Müller*, til indenlandsk Medlem i den historiske Klasse.
